

Zbornik radova
Desni i levi politički radikalizam u cyber prostoru Srbije
Izdavač: Centar za razvoj civilnog društva
Podrška: Fondacija za otvoreno društvo

Sadržaj:

1. Vladimir Ilić: Metodološki okvir izvedenog istraživanja
2. Dalibor Petrović: Specifičnosti političkog delovanja u cyber prostoru
3. Miroslav Keveždi: Specifičnosti sajber prostora s obzirom na ideološko-politički ekstremizam
4. Miša Đurković: Metodološki i teorijski okvir za razumevanje izvora i razvoja ekstremizma u Srbiji
5. Olivera Ristić: Aktuelna spoljno-politička podrška i veze i zagovarana spoljna politika
6. Vladimir Ilić: Viđenje poželjnog načina organizacije političkog života
7. Isidora Jarić: Osobine rodnih režima unutar cyber realnosti desno orijentisanih ekstremističkih političkih grupa i pojedinaca
8. Aleksandra Marković: Viđenje obrazovnog sistema i različita upotreba kulturnih sadržaja desnih i levih ekstremista u cyber prostoru Srbije
9. Snežana Ilić: Cyber (ne)tolerancija prema etničkim i verskim manjinskim grupama
10. Jovo Bakić: Delanje organizacija srpske krajnje desnice u cyber prostoru
11. Boban Stojanović: LGBT zajednica i leвица u Srbiji: bez ekstremne virtuelne podrške
12. Fahrudin Kladničanin: Vehabije u sajber prostoru

Prof. dr Vladimir Ilić
Filozofski fakultet
Beograd

Metodološki okvir izvedenog istraživanja

Rezime: U radu se prikazuju osobine primenjenog istraživačkog pristupa. Građa je prikupljana na standardizovan način sa ekstremističkih veb sajtova onih levih i desnih radikalnih organizacija koje su pokazale najveću meru aktivnosti. Istraživanje je replikabilno. Posmatrano je deset radikalnih organizacija i Tviter nalog vođe jedne od njih. Slaganje između nezavisnih kodera veoma je visoko. Različite teorijske i vannaučne perspektive pojedinih autora omogućile su primenu kvantitativne, kvalitativne i kombinovane analize sadržaja.

Doc. dr Dalibor Petrović
Saobraćajni fakultet
Beograd

Specifičnosti političkog delovanja u sajber-prostoru

Rezime: U tekstu se analiziraju karakteristike, potencijali i prepreke političke upotrebe interneta. U prvom delu, postavljaju se osnove za analizu sajber-prostora kao političke arene kroz definisanje sajber-prostora i njegovih gradivnih elemenata poput foruma, pričaonica, blogova i online platformi za društveno umrežavanje. Nakon toga, u nastavku teksta bavimo se političkim potencijalima interneta i njegovih aplikacija, analizirajući ga na tri nivoa: kao informaciono sredstvo, kao komunikacioni kanal i kao javnu sferu. U poslednjem delu teksta dajemo osvrt na potencijalne izazove i eventualne opasnosti političke upotrebe interneta poput sajberekstremizma, slaktivizma, sajberbalkanizacije i digitalne podele. Osnovni zaključak koji se nakon temeljnog proučavanja političke upotrebe interneta nameće je da se radi o moćnoj informaciono-komunikacionoj tehnologiji koja omogućava da određeni društveni i politički procesi budu vidljiviji, ponekad, možda i podstaknuti a najčešće efikasnije organizovani i sprovedeni. Međutim, kakvi će ishodi ovih procesa biti, na kraju krajeva, ne zavisi toliko od tehnologija koliko od njenih kreatora i korisnika.

Miroslav Keveždi M.A.
Centar za razvoj civilnog društva
Zrenjanin

Specifičnosti sajber prostora s obzirom na ideološko-politički ekstremizam

Rezime: Autor razmatra fenomen sajber-prostora, njegov razvoj i tehničke, kulturne i društvene karakteristike, s obzirom na očitovanje stavova, organizovanje i komunikaciju društvenih aktera, tako da se uoče i momenti primenljivi na ideološko-politički ekstremizam. U prvom delu ukazuje se na različite definicije sajber-prostora, arhitekturu njegove osnove i uticaje različitih kultura na kreiranje njegovog specifičnog profila. Kultura akademskih i kontra-kulturnih krugova osnivača Interneta iz 60' ostaje „ožičena“ – upisana u protokole koji i danas određuju funkcionisanje komunikacione mreže koja je osnova sajber-prostora. Kao nadgradnja tehničke dimenzije sajber-prostora pojavljuje se njegova društvena dimenzija. Nove komunikacione aplikacije stvaraju okvire u kojima se pojavljuju virtuelne zajednice kao daleki naslednik nekadašnjih kontra-kulturnih komuna. Ove zajednice mogu imati ekstremistički ideološko-politički predznak, ali je njihovo delovanje i dalje određeno kako komunikacionim protokolima interneta tako i aplikacionim algoritmima. Iako algoritmi s jedne strane ekstremističke stavove čine nevidljivim, s druge strane oni dozvoljavaju kreiranje informacionih „tunela“ u sajber-prostoru iz kojih se nasilje može prebiti u realnu stvarnost.

Др Миша Ђурковић
Виши научни сарадник
Институт за европске студије
Београд

МЕТОДОЛОШКИ И ТЕОРИЈСКИ ОКВИР ЗА РАЗУМЕВАЊЕ ИЗВОРА И РАЗВОЈА ЕКСТРЕМИЗМА У СРБИЈИ

Апстракт: У овом чланку аутор покушава да постави методолошки оквир за разумевање и истраживање политичког екстремизма у Србији. У првом делу се истражују критеријуми на основу којих се у Србији неко може сместити у екстремисте и наводе могуће допуне предложене листе. У другом делу се говори о стварним узроцима који подстичу екстремну реторику и понашање да би у трећем аутор указао на значај компаративне методе као непоходан за одређивање колика је стварна снага екстремиста у Србији. Чланак се завршава одређеним предлозима са борбу против екстремизма.

Mr Olivera Ristić
Centar za razvoj civilnog društva
Zrenjanin

Aktuelna spoljno-politička podrška i veze i zagovarana spoljna politika

Rezime: Spoljna i unutrašnja politika isprepletene su i uveliko međusobno zavisne, ali imaju znatnu meru autonomije jedna u odnosu na drugu. Radikalni politički činoci često nisu svesni ove veze, ali i radikalna, vansistemska politika mora da se gradi u stavu prema spoljnim činocima. U njima se traži simboličko, a mnogo ređe finansijsko, uporište. Oni služe izgrađivanju identiteta. S druge strane, vansistemski karakter radikalnih političkih organizacija omogućava nekima od njih da potpuno zanemare spoljnu politiku, bilo stoga što nemaju kapaciteta da se njome na bilo koji način bave, bilo zato što procenjuju da neće postići svoje ciljeve ukoliko prošire fokus političkog određivanja i delovanja i na ovu oblast.

Neizgrađenost spoljno-političkih shvatanja mnogih radikalnih organizacija imanentno ograničava domete i probojnost ove analize.

Kod radikalne levice u Srbiji viđenje svetske politike određeno je anti-amerikanizmom; SAD su centar svetskog sistema protiv kojeg se podjednako bune komunisti, kao i neki od radikalnih desničara. Organizacije radikalne levice pokazuju odsustvo interesovanja, i još više razumevanja, za spoljnu politiku, osim ponavljanja uobičajenih anti-kapitalističkih mantri. Leve organizacije su zbunjene. One su mahom protiv evro-integracija, a istovremeno nastoje da očuvaju internacionalističku tradiciju levice.

S druge strane, organizacije radikalne desnice, osim fašista, nemaju izgrađene spoljno-političke predstave. Kad su u pitanju fašisti, (Nacionalni stroj, Srbska akcija) kritika EU jeste temelj njihovog viđenja spoljne politike. Njihov neprijatelj je nadnacionalna integracija, bilo ona nekadašnja, jugoslovenska, ili savremena, evropska. Evropska integracija je, kao aktuelnija, osnovni predmet kritike. Ostale desne organizacije nemaju ni interesa ni kapaciteta za zauzimanje bilo kakvog spoljno-političkog stava, pošto one ne pretenduju na uključivanje u utakmicu oko raspodele resursa na državnom nivou, nego im je osnovni cilj pozicioniranje prema unutrašnjim

neprijateljima („domaćim izdajnicima“). Za razliku od parlamentarne desnice, one ne zagovaraju ni traženje saveznika na Istoku, niti unilateralizam.

Prof. dr Vladimir Ilić
Filozofski fakultet
Beograd

Videnje poželjnog načina organizacije političkog života

Rezime: Razvoj demokratije u Srbiji podrazumeva nastajanje desnice, političkog centra i levice. Jedna od mogućnosti razvoja jeste kultivacija vanparlamentarnih političkih grupa radikalne levice i desnice, ili bar podsticaja koji dolaze iz njihovih krugova i koje bi možda mogle da koriste parlamentarne partije u svom budućem političkom profilisanju. Manifestna i sasvim realna funkcija isključivanja ekstremizma iz javnog prostora u Srbiji, jeste odbrana od šovinizma, gaženja ljudskih prava i diskriminisanja manjina. Latentna funkcija društvene zabrane radikalizma jeste još i odbrana od tradicije jugoslovenstva i socijalizma i normalizacija kapitalizma i ustavnim ograničenjima ublaženog etničkog nacionalizma. Prema nalazima istraživanja, radikalna leвица u Srbiji je izrazito slaba. Ona je više omladinska potkultura, nego organizovan društveni projekt. I internet, kao njen najvažniji medij, proizašao je iz potkulture. S druge strane, radikalna desnica ne poseduje osnovnu političku pismenost. Vidljivo je da unutar nje ima ne beznačajnih razlika. Dok sa fašistima nema smisla raditi drugačije nego represivno, predstavnici drugih radikalno desnih organizacija u najmanju ruku bi kroz edukaciju mogli da dostignu nivo političke uljuđenosti koji sada karakteriše Dveri.

Doc. dr Isidora Jarić
Filozofski fakultet
Beograd

Osobine rodni režima unutar cyber realnosti desno orijentisanih ekstremističkih političkih grupa i pojedinaca

Rezime: Tekst nastoji da mapira osnovne vrednosne i ideološke koordinate na kojima počiva(ju) rodni režim(i) koji se konstituišu unutar jedne, relativno male i od očiju javnosti skrivene (supkulturne) grupe desničarski orijentisanih političkih ekstremista (aktivista i simpatizera), koji delaju unutar geografskog i simboličkog prostora društva Srbije. Razumevanje i analiza ove specifične pozicije je važna jer nam može ponuditi dragocene informacije o mogućim vrednosnim i ideološkim varijacijama, nastalim unutar afektivnih maglina nestabilnih difuznih unija virtuelnih supra singularnih realnosti, koje se u budućnosti potencijalno mogu, pojaviti unutar političkog diskursa društva Srbije.

Aleksandra Marković
Centar za razvoj civilnog društva
Beograd

Videnje obrazovnog sistema i različita upotreba kulturnih sadržaja desnih i levih ekstremista u *cyber* prostoru Srbije

Rezime: Oslanjajući se na već nespornu vezu između obrazovanja i društva, kao i kulture i društva, a imajući na umu značaj koji obrazovanje i kultura imaju u jednoj društvenoj zajednici, cilj ovog rada je da istraži odnos levih, odnosno desnih ekstremističkih organizacija prema obrazovnom sistemu u Srbiji, kao i upotrebu i promovisanje različitih kulturnih sadržaja jednih, odnosno drugih. Na osnovu istraživanog odnosa prema obrazovanju i upotrebi kulturnih sadržaja moguće je donositi zaključke o poželjnoj viziji društva i vrednostima koje bi jedna društvena zajednica trebalo da razvija i neguje. Uočene su ključne razlike, ali i sličnosti prevashodno u percipiranju zajedničkog neprijatelja, što ipak ne dovodi do formiranja bilo zajedničkih vrednosti bilo zajedničkog delanja koje bi zagovarale kako leve, tako i desne ekstremističke organizacije.

Mr Snežana Ilić
Centar za razvoj civilnog društva
Zrenjanin

Cyber (ne)tolerancija prema etničkim i verskim manjinskim grupama

Rezime: Politički radikalizam je znatno rašireniji u cyber prostoru, nego što bi se moglo zaključiti po izbornom ponašanju. Kada je u pitanju odnos prema etničkim i verskim manjinama, levi radikali nemaju senzibiliteta, a sudeći po nesrazmerno manjoj meri aktivnosti u virtuelnom prostoru u odnosu na svoje desne pandane nemaju ni kapaciteta, da im posvete pažnju u onoj meri u kojoj je posvećuju smanjivanju diskriminacije žena i progona seksualnih manjina. Desni nefašistički orijentisani radikali manje od nacista zagovaraju nasilje prema pripadnicima etničkih i verskih manjina, a više su za primenu različitih diskriminatorskih mera prema manjinama. Nacisti najviše napadaju Rome, „Šiptare“, Hrvate i „Crnce“. Manjine gotovo da niko ne pominje u pozitivnom kontekstu: za levičare su one nevažne, a za desničare izvor problema, ali znatno manji nego što je za njih pro-evropska politika sadašnje vlade. Prema očekivanjima, najomraženije nacionalne manjine su nacije s kojima su Srbi u poslednje vreme ratovali. Nacisti ovde dodaju i rasno drugačije.

Doc. dr Jovo Bakić
Filozofski fakultet
Beograd

Delanje organizacija srpske krajnje desnice u *cyber* prostoru

Rezime: Cilj ovog priloga sastoji se u prepoznavanju delanja organizacija srpske krajnje desnice

u *cyber*-prostoru Srbije i ustanovljavanju posredstvom kvantitativne i kvalitativne analize sadržaja učestalosti i naravi poruka koje one šalju. Na osnovu teorijskih kriterija prepoznate su organizacije srpske krajnje desnice, a zatim je došlo do analize njihovog delanja u *cyber*-prostoru. Analiziran je broj postova, odgovora na postove na forumima krajnje desnih organizacija, ali i blogovi, te postovi, lajkovi i komentari na *Facebook*-u odnosno *Twitter*-u. Poseban značaj dat je prepoznavanju neprijatelja i viziji poželjnog društva. Nakon neuspeha glavne snage krajnje desnice u poslednjih više od 20 godina, Srpske radikalne stranke, kao glavne snage prepoznate su sledeće organizacije: *Obraz*, *SNP Naši*, *SNP 1389* i *Srbska akcija*. Među njima su prepoznate ideološko-organizacione sličnosti i razlike. Činjenica da one nisu istovrsne predstavlja jedan od najbitnijih činilaca što postojeći društveni poredak u Srbiji krajnja desnica ne ugrožava uprkos svih socijalnih i nacionalnih frustracija prosečnih Srba.

Boban Stojanović
Queeria centar
Beograd

LGBT zajednica i leвица u Srbiji: bez ekstremne virtuelne podrške

Rezime: U tekstu se analiziraju istorijski konteksti i veze između radikalne levice i pokreta za prava lezbejki, gej muškaraca, biseksualnih i trans osoba. U javnoj sferi kao jedna od najčešćih kritika radikalne levice ka mejnstrim organizacijama koje se bave pitanjem prava LGBT osoba u Srbiji je odsustvo solidarnosti LGBT zajednice sa drugim marginalizovanim grupama. Na primerima Zapadne Evrope, Sjedinjenih Američkih Država i Srbije, tekst analizira povezanost levičarskog i LGBT pokreta, njihovo međusobno preplitanje i implikacije. Iako ideološki snažni u svojim istupima, pripadnici/e radikalne levice u Srbiji ne preduzimaju konkretne akcije kojima iskazuju solidarnost prema LGBT zajednici. Odsustvo podrške afirmaciji LGBT prava vidljivo je u svim sferama delovanja radikalne levice, pa i u veoma slobodnom sajber prostoru.

Fahrudin Kladničanin
Akademska inicijativa *Forum10*
Novi Pazar

Vehabije u sajber prostoru Srbije

Rezime: U tekstu autor pokušava da predstavi ideološku povezanost, sličnosti i način delovanja sledbenika vehabijskog pokreta na Balkanu sa posebnim osvrtom na delovanje u sajber prostoru Srbije. Tekst sadrži tri dela: Teorijsku osnovu vehabizma; Vehabizam na Balkanu; Vehabije i nove tehnologije.